

VẬN DỤNG TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH VỀ MỐI QUAN HỆ GIỮA ĐỘC LẬP DÂN TỘC VÀ CHỦ NGHĨA XÃ HỘI CỦA ĐẢNG CỘNG SẢN VIỆT NAM TRONG GIAI ĐOẠN HIỆN NAY

VŨ THỊ LIÊN*

Tóm tắt: Tư tưởng Hồ Chí Minh về mối quan hệ giữa độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội gồm hai mặt gắn bó chặt chẽ: Độc lập dân tộc là cơ sở, tiền đề cho chủ nghĩa xã hội; chủ nghĩa xã hội là điều kiện bảo đảm vững chắc cho độc lập dân tộc. Bài viết làm rõ mối quan hệ giữa độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội theo tư tưởng Hồ Chí Minh, đồng thời chỉ ra sự vận dụng của Đảng Cộng sản Việt Nam trong giai đoạn hiện nay.

Từ khóa: Đảng Cộng sản Việt Nam; độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội; tư tưởng Hồ Chí Minh.

Đặt vấn đề

Tư tưởng Hồ Chí Minh về mối quan hệ giữa độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội là tư tưởng chính trị đặc sắc, là sợi chỉ đỏ xuyên suốt và bao trùm trong di sản tư tưởng Hồ Chí Minh. Đó là tổng hợp những quan điểm chiến lược có ý nghĩa chỉ đạo lớn về chính trị và lý luận, về nhận thức và hành động cho toàn Đảng, toàn dân trong tiến trình cách mạng Việt Nam. Tư tưởng ấy vừa thể hiện sự nhất quán về mục tiêu của con đường cách mạng mà Hồ Chí Minh lựa chọn, vừa đáp ứng được yêu cầu của dân tộc và khát vọng của quần chúng nhân dân. Từ đó, đưa dân tộc Việt Nam đến độc lập, tự do, Bắc - Nam thống nhất một nhà và ngày nay, là nguồn sức mạnh to lớn trong sự nghiệp xây dựng một xã hội dân giàu, nước mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh.

1. Tư tưởng Hồ Chí Minh về mối quan hệ giữa độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội

Tư tưởng Hồ Chí Minh về mối quan hệ giữa độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội được khởi nguồn từ mục đích, lý tưởng, khát vọng của Chủ tịch Hồ Chí Minh và thể hiện sự nhất quán trong tư duy lý luận cũng như hoạt động

thực tiễn của Người. “Tôi chỉ có một sự ham muốn, ham muốn tột bậc, là làm sao cho nước ta được hoàn toàn độc lập, dân ta được hoàn toàn tự do, đồng bào ai cũng có cơm ăn áo mặc, ai cũng được học hành”¹. Đồng thời, tư tưởng về mối quan hệ giữa độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội cũng phản ánh tính triệt để cách mạng trong tư tưởng Hồ Chí Minh.

Có thể nói, tư tưởng về mối quan hệ giữa độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội thể hiện một cách tập trung những luận điểm sáng tạo về lý luận của Chủ tịch Hồ Chí Minh. Những luận điểm đó có giá trị lâu dài chỉ đạo đường lối cách mạng Việt Nam và đóng góp quan trọng vào việc phát triển lý luận về cách mạng vô sản. Trong mối quan hệ giữa độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội, Hồ Chí Minh chỉ rõ:

Một là, độc lập dân tộc là mục tiêu trực tiếp, là cơ sở tiền đề để tiến lên chủ nghĩa xã hội

Vận dụng lý luận cách mạng không ngừng của chủ nghĩa Mác - Lênin vào điều kiện cách mạng Việt Nam, Hồ Chí Minh đã xác định phương hướng chiến lược cho cách mạng Việt Nam sau khi giành độc lập là tiến lên chủ nghĩa xã hội. Ngay trong Chánh cương văn tắt của

* Trường Đại học Hàng hải Việt Nam.

¹ Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập*, Nxb. Chính trị quốc gia - Sự thật, Hà Nội, tập 4, tr.187.

Đảng (1930) do Người khởi thảo, Hồ Chí Minh đã khẳng định: Làm tư sản dân quyền cách mạng và thổ địa cách mạng để đi tới xã hội cộng sản². Như vậy, giải phóng dân tộc, giành độc lập dân tộc sẽ là mục tiêu đầu tiên của cách mạng Việt Nam, là cơ sở, tiền đề cho mục tiêu tiếp theo là chủ nghĩa xã hội và chủ nghĩa cộng sản.

Theo Hồ Chí Minh, độc lập dân tộc luôn bao hàm trong đó cả nội dung dân tộc và dân chủ. Đó là nền độc lập thật sự, độc lập hoàn toàn, chứ không phải là thứ độc lập giả hiệu, độc lập nửa vời, độc lập hình thức. Trong tư tưởng Hồ Chí Minh, độc lập dân tộc là quyền thiêng liêng, bất khả xâm phạm; độc lập dân tộc phải gắn liền với thống nhất, chủ quyền và toàn vẹn lãnh thổ của đất nước; độc lập dân tộc phải gắn với tự do, cơm no, áo ấm và hạnh phúc của nhân dân. Ngay sau thắng lợi của Cách mạng Tháng Tám năm 1945, Hồ Chí Minh yêu cầu: “Chúng ta phải... 1. Làm cho dân có ăn. 2. Làm cho dân có mặc. 3. Làm cho dân có chỗ ở. 4. Làm cho dân có học hành”³.

Khi nhấn mạnh mục tiêu độc lập dân tộc, Hồ Chí Minh không bao giờ coi đó là mục tiêu cuối cùng của cách mạng Việt Nam. Trong tư tưởng Hồ Chí Minh, giành độc lập để đi tới xã hội cộng sản; độc lập dân tộc là điều kiện để đi tới chủ nghĩa xã hội. Độc lập dân tộc là mục tiêu cốt yếu, trực tiếp của cách mạng dân tộc dân chủ, là mục tiêu trước hết của quá trình cách mạng Việt Nam do Đảng Cộng sản lãnh đạo, đồng thời là điều kiện hàng đầu, quyết định để cách mạng dân tộc

dân chủ nhân dân chuyển sang giai đoạn kế tiếp - cách mạng xã hội chủ nghĩa. Do vậy, cách mạng dân tộc dân chủ càng triệt để thì những điều kiện tiến lên chủ nghĩa xã hội càng được tạo ra đầy đủ. Độc lập dân tộc tạo tiền đề, điều kiện để nhân dân lao động tự quyết định con đường đi tới chủ nghĩa xã hội, dưới sự lãnh đạo của Đảng Cộng sản.

Hai là, chủ nghĩa xã hội là con đường củng cố vững chắc độc lập dân tộc, giải phóng dân tộc một cách hoàn toàn triệt để

Theo quan niệm Hồ Chí Minh, chủ nghĩa xã hội là bước phát triển tất yếu tiếp theo của độc lập dân tộc; trong chủ nghĩa xã hội đã hàm chứa nội dung độc lập, tự do của con đường vận động lịch sử. Về lý luận, mối quan hệ giữa độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội thể hiện mối quan hệ giữa mục tiêu trước mắt và mục tiêu cuối cùng; mối quan hệ giữa hai giai đoạn của một quá trình cách mạng. Vì vậy, cách mạng giải phóng dân tộc ở Việt Nam phải mang tính định hướng xã hội chủ nghĩa thì mới giành được thắng lợi hoàn toàn và triệt để. Tư tưởng trên của Hồ Chí Minh là hoàn toàn đúng đắn và sáng tạo vì không chỉ đáp ứng được yêu cầu khách quan, cụ thể của cách mạng Việt Nam mà còn phù hợp với quy luật phát triển của thời đại.

Theo Người, độc lập dân tộc bao giờ cũng gắn liền với đời sống ấm no, hạnh phúc của quần chúng nhân dân. Người nhấn mạnh: “nếu nước độc lập mà dân không hưởng hạnh phúc tự do, thì độc lập cũng chẳng có nghĩa lý gì”⁴. Để đảm bảo vững chắc độc lập dân tộc, để không rơi vào lệ thuộc, đói nghèo lạc hậu, chặng đường tiếp theo chỉ có thể là đi lên chủ nghĩa xã hội. Do những đặc trưng nội tại của mình, chủ nghĩa xã hội sẽ củng cố những thành quả đã giành được trong cách mạng dân tộc

² Theo Tư tưởng chính trị của C.Mác, Ph.Ăngghen V.I.Lênin và Hồ Chí Minh (PGS.TS. Lê Minh Quân), Các tác phẩm “Chánh cương vắn tắt của Đảng”, “Sách lược vắn tắt của Đảng”, “Chương trình tóm tắt của Đảng” và “Điều lệ vắn tắt của Đảng Cộng sản Việt Nam” của Nguyễn Ái Quốc (Hồ Chí Minh), <https://tulieuvankien.dangcongsan.vn>

³ Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập*, Nxb. Chính trị quốc gia - Sự thật, Hà Nội, tập 4, tr.175.

⁴ Hồ Chí Minh (2011), *Sđd*, tập 4, tr.64.

dân chủ, tạo điều kiện để bảo đảm cho độc lập và phát triển dân tộc. Hồ Chí Minh khẳng định: Chỉ có chủ nghĩa xã hội, chủ nghĩa cộng sản mới giải phóng triệt để các dân tộc bị áp bức khỏi ách nô lệ; chỉ có cách mạng xã hội chủ nghĩa mới bảo đảm cho một nền độc lập thật sự, chân chính.

Xây dựng xã hội xã hội chủ nghĩa, theo Hồ Chí Minh là một xã hội tốt đẹp, không còn chế độ áp bức bóc lột. Đó là một xã hội bình đẳng, công bằng và hợp lý: Làm nhiều hưởng nhiều, làm ít hưởng ít, không làm không hưởng, bảo đảm phúc lợi xã hội cho người già, trẻ em và những người còn khó khăn trong cuộc sống; mọi người đều có điều kiện để phát triển như nhau. Đó còn là một xã hội có nền kinh tế phát triển cao, gắn liền với sự phát triển của khoa học kỹ thuật, bảo đảm đời sống vật chất và tinh thần cho nhân dân, là một xã hội có sự phát triển cao về đạo đức và văn hoá, hoà bình hữu nghị, làm bạn với tất cả các nước dân chủ trên thế giới.

Như vậy, theo Hồ Chí Minh, xây dựng chủ nghĩa xã hội là xây dựng cơ sở cho sự phát triển của đất nước trên tất cả các lĩnh vực. Với một chế độ xã hội như vậy, chủ nghĩa xã hội có khả năng làm cho đất nước phát triển mạnh mẽ, tạo nên tảng vững chắc để bảo vệ nền độc lập dân tộc và hơn thế nữa, sẽ là một tấm gương cho các quốc gia trên thế giới, nhất là các quốc gia mới giành được độc lập dân tộc đang định hướng xã hội chủ nghĩa. Chủ nghĩa xã hội hiện thực cũng sẽ góp phần hạn chế những cuộc chiến tranh phi nghĩa, bảo vệ được nền hoà bình trên thế giới, độc lập dân tộc sẽ được giữ vững.

Có thể coi chủ nghĩa xã hội là cách thức tổ chức xã hội tốt nhất để làm cho Tổ quốc, dân tộc trường tồn, con người cá nhân và cộng đồng xã hội được phát triển tự do, toàn diện, được thụ hưởng hạnh phúc vật chất, tinh thần trong một môi trường lành mạnh, tốt đẹp

nhất. Hồ Chí Minh khẳng định: “Chỉ có chủ nghĩa cộng sản mới cứu nhân loại, đem lại cho mọi người không phân biệt chủng tộc và nguồn gốc sự tự do, bình đẳng, bác ái, đoàn kết, ấm no trên quả đất, việc làm cho mọi người và vì mọi người, niềm vui, hòa bình, hạnh phúc”⁵. Đó cũng chính là hàm ý sâu xa trong một chân lý lớn mà Hồ Chí Minh nêu ra: “Không có gì quý hơn độc lập, tự do”⁶. Giá trị ấy cũng chính là chủ nghĩa xã hội, một chủ nghĩa xã hội phát triển thông qua đổi mới, sáng tạo và hiện đại hóa.

2. Sự vận dụng mối quan hệ giữa độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội của Đảng Cộng sản Việt Nam trong giai đoạn hiện nay

Thứ nhất, kiên định mục tiêu và con đường cách mạng mà Chủ tịch Hồ Chí Minh đã xác định

Tiến tới chủ nghĩa xã hội và chủ nghĩa cộng sản là quá trình hợp quy luật, phù hợp với khát vọng của nhân dân Việt Nam, là sự lựa chọn đúng đắn của Hồ Chí Minh và sự khẳng định của Đảng Cộng sản Việt Nam. Độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội chỉ có được nếu Đảng và Nhân dân giải quyết thành công hàng loạt vấn đề trên các lĩnh vực kinh tế, chính trị, văn hóa, xã hội, đối nội và đối ngoại theo định hướng xã hội chủ nghĩa, trung thành với con đường mà Hồ Chí Minh đã vạch ra.

Cương lĩnh xây dựng đất nước trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội đã khẳng định, trong thời kỳ mới, toàn Đảng, toàn dân tiếp tục nắm vững ngọn cờ độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội, ngọn cờ vinh quang mà Chủ tịch Hồ Chí Minh đã trao lại cho thế hệ hôm nay và thế hệ mai sau. Đến Đại hội XI, Cương lĩnh này được bổ sung và phát triển. Trong Cương lĩnh, bài học đầu tiên Đảng đã rút ra là phải “*nắm vững ngọn cờ độc lập dân tộc và*

⁵ Hồ Chí Minh (2011), *Sđd*, tập 1, tr.496.

⁶ Hồ Chí Minh (2011), *Sđd*, tập 15, tr.130.

chủ nghĩa xã hội - ngọn cờ vinh quang mà Chủ tịch Hồ Chí Minh đã trao lại cho thế hệ hôm nay và các thế hệ mai sau”⁷. Cương lĩnh cũng xác định những đặc trưng cơ bản của xã hội xã hội chủ nghĩa mà nhân dân ta xây dựng, những mối quan hệ cơ bản cần Việt Nam phải giải quyết trong giai đoạn hiện nay để từng bước những đặc trưng cơ bản đó trở thành hiện thực.

Thứ hai, thực hiện tốt hai nhiệm vụ chiến lược xây dựng và bảo vệ Tổ quốc xã hội chủ nghĩa trong tình hình mới

Trong quá trình lãnh đạo cách mạng, Đảng Cộng sản Việt Nam luôn luôn giữ vững ngọn cờ độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội, coi đó là đường lối, là sức mạnh, là ngọn nguồn thắng lợi của cách mạng Việt Nam. Trải qua các kỳ Đại hội, đặc biệt khi bước sang thế kỷ XXI, Đảng ngày càng nhận thức đầy đủ và toàn diện về mối quan hệ giữa độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội.

Từ thực tiễn phong phú của cách mạng Việt Nam, Cương lĩnh xây dựng đất nước trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội (Bổ sung, phát triển năm 2011) khẳng định: “Độc lập dân tộc là điều kiện tiên quyết để thực hiện chủ nghĩa xã hội và chủ nghĩa xã hội là cơ sở bảo đảm vững chắc cho độc lập dân tộc. Xây dựng chủ nghĩa xã hội và bảo vệ Tổ quốc xã hội chủ nghĩa là hai nhiệm vụ chiến lược có quan hệ chặt chẽ với nhau”⁸. Báo cáo chính trị của Ban Chấp hành Trung ương Đảng khoá X tại Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XI của Đảng đã rút ra bài học kinh nghiệm hàng đầu của Đảng là, “trong bất kỳ điều kiện và tình huống nào, phải kiên trì thực hiện đường lối và mục tiêu đổi mới, kiên

định và vận dụng sáng tạo, phát triển chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, kiên định mục tiêu độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội”⁹. Đến Đại hội XII, Đảng tiếp tục đưa bài học đó lên hàng đầu “kiên định mục tiêu độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội, vận dụng sáng tạo và phát triển chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh”¹⁰. Tới Đại hội XIII, Đảng tiếp tục nhấn mạnh: “Kiên định và vận dụng, phát triển sáng tạo chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh; kiên định mục tiêu độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội; kiên định đường lối đổi mới của Đảng; kiên định các nguyên tắc xây dựng Đảng để xây dựng và bảo vệ vững chắc Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa”¹¹.

Trong bối cảnh hiện nay, để thực hiện thắng lợi hai nhiệm vụ chiến lược của cách mạng đòi hỏi phải có nhận thức sâu sắc các yếu tố tác động đến độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội. Đại hội XIII của Đảng nhận định: Thế giới đang trải qua những biến động to lớn, phức tạp, khó dự báo. Hòa bình, hợp tác và phát triển vẫn là xu thế lớn, song đang đứng trước nhiều trở ngại, khó khăn; cạnh tranh chiến lược giữa các nước lớn, xung đột cục bộ tiếp tục diễn ra dưới nhiều hình thức, phức tạp và quyết liệt hơn, làm gia tăng rủi ro đối với môi trường kinh tế, chính trị, an ninh quốc tế. Toàn cầu hóa và hội nhập quốc tế tiếp tục tiến triển nhưng đang bị thách thức bởi sự cạnh tranh ảnh hưởng giữa các nước lớn và sự trở dậy của chủ nghĩa dân tộc cực đoan. Cục diện thế giới tiếp tục biến đổi theo xu hướng đa cực, đa trung tâm; các nước lớn vẫn hợp tác, thỏa hiệp

⁹ Đảng Cộng sản Việt Nam (2011), *Sđd*, tr.180.

¹⁰ Đảng Cộng sản Việt Nam (2016), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XII*, Nxb. Chính trị quốc gia - Sự thật, Hà Nội, tr.69.

¹¹ Đảng Cộng sản Việt Nam (2021), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, tập I, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, tr.109.

⁷ Đảng Cộng sản Việt Nam (2011), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XI*, Nxb. Chính trị quốc gia - Sự thật, Hà Nội, tr.65.

⁸ Đảng Cộng sản Việt Nam (2011), *Sđd*, tr.65.

nhưng đấu tranh, kiểm chế lẫn nhau gay gắt hơn. Chủ nghĩa dân tộc cực đoan, chủ nghĩa cường quyền nước lớn, chủ nghĩa thực dụng trong quan hệ quốc tế gia tăng. Các nước đang phát triển, nhất là các nước nhỏ đứng trước nhiều khó khăn, thách thức mới.

Tình hình thế giới và trong nước có cả thuận lợi, thời cơ và khó khăn, thách thức đan xen, đặt ra nhiều vấn đề mới, yêu cầu mới nặng nề hơn, phức tạp hơn đối với sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Quan niệm về mối quan hệ giữa độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội cần được chú ý toàn diện từ độc lập về lãnh thổ, về chủ quyền an ninh quốc gia đến độc lập, tự do về kinh tế, chính trị, văn hóa, lối sống và đạo đức xã hội. Nắm vững quan điểm của Hồ Chí Minh để xây dựng thành công xã hội xã hội chủ nghĩa, bảo vệ vững chắc độc lập dân tộc trước hết phải bằng nguồn nội lực của đất nước, không lệ thuộc vào bên ngoài nhưng phải biết tranh thủ các điều kiện quốc tế để gia tăng nguồn lực phát triển quốc gia. Để làm được điều đó, đòi hỏi Đảng phải tiếp tục đổi mới tư duy, có quyết tâm chính trị cao, dự báo chính xác, kịp thời diễn biến của tình

hình, chủ động ứng phó với mọi tình huống, nỗ lực hơn nữa để đẩy mạnh toàn diện, đồng bộ công cuộc đổi mới, không ngừng gia tăng tiềm lực mọi mặt của quốc gia, bảo vệ vững chắc Tổ quốc và những thành quả phát triển đã đạt được, đưa đất nước vững bước tiến lên, phát triển nhanh và bền vững.

Kết luận

Mối quan hệ giữa độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội là một quan điểm lớn trong tư tưởng Hồ Chí Minh. Đây là một quan điểm thống nhất, chi phối nhiều lĩnh vực, nhiều vấn đề khác nhau trong tư tưởng Hồ Chí Minh và được xem là điểm cốt lõi, xuyên suốt toàn bộ tư tưởng của Người. Trong quá trình lãnh đạo đất nước, Đảng Cộng sản Việt Nam luôn lấy chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh làm nền tảng tư tưởng, kiên định mục tiêu độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội, kiên định con đường cách mạng mà Chủ tịch Hồ Chí Minh đã xác định. Cùng với nhận thức đó là sự vận dụng sáng tạo trong việc giải quyết mối quan hệ giữa độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội khi thực hiện hai nhiệm vụ chiến lược. ■

Tài liệu tham khảo:

1. Đảng Cộng sản Việt Nam (2011), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XI*, Nxb. Chính trị quốc gia - Sự thật, Hà Nội.
2. Đảng Cộng sản Việt Nam (2016), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XII*, Nxb. Chính trị quốc gia - Sự thật, Hà Nội.
3. Đảng Cộng sản Việt Nam (2021), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, tập I, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội.
4. Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập*, Nxb. Chính trị quốc gia - Sự thật, Hà Nội, tập: 1, 4, 15.
5. TS. Hoàng Trang, TS. Phạm Ngọc Anh (chủ biên) (2003), *Tư tưởng Hồ Chí Minh về độc lập dân tộc gắn liền chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam*, Nxb. Lao động, Hà Nội.